

»Mladi za napredek Maribora 2019«

36. srečanje

Aktualizacija in selekcija odkritega

Raziskovalno področje: Književnost

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

Avtor: JURE GOLOB

Mentor: JELKA PIŠEC

Šola: SREDNJA ELEKTRO-RAČUNALNIŠKA ŠOLA MARIBOR

Število točk: 101

Mesto: 4

Priznanje: bronasto

Maribor, februar 2019

»Mladi za napredek Maribora 2019«

36. srečanje

Aktualizacija in selekcija odkritega

Raziskovalno področje: Književnost

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

Maribor, februar 2019

Kazalo slik

Slika 1: Leseni križec	7
Slika 2: Lurd.....	8
Slika 3: spol?.....	11
Slika 4: Jordan B. Peterson	13
Slika 5: C. S. Lewis	17

Kazalo vsebine

Kazalo slik	4
Kazalo vsebine	4
Zahvala	5
Uvod	6
Hipoteze in pričakovanja	6
Leseni križec, ali pomôč v' potrebi	7
Lurška Božja pot.....	8
Aktualizacija	9
Pogled iz perspektive filozofa	12
Jordan B. Peterson	13
Družbena odgovornost.....	17
Viri	18

Zahvala

Zahvaljujem se mentorici za mentorstvo. Največja zahvala gre mojemu dedku, lastniku dragocenih knjig, ki mi jih je velikodušno posodil začasa raziskovanja in proučevanja in s tem omogočil nastanek te raziskovalne naloge. Zahvaljujem se tudi družini, ki me je podpirala in mi pomagala pri raziskovanju. Hvala tudi vsem drugim, ki sem jih med časom nastajanja te raziskovalne naloge lahko kaj vprašal, hvala za vsa podana mnenja in iskrena razmišljanja.

Uvod

Letošnja raziskovalna naloga je nadaljevanje in nadgraditev lanske, v kateri sem proučeval 14 knjig in knjižic v slovenščini z letnicami nastanka od 1835 do 1931. Letos bom knjige natančneje primerjal med seboj. Glede na vsebino bom stare zaklade (vsaj nekatere) primerjal z mlajšimi besedili ter ugotavljal medsebojne povezave. Poskušal bom razbrati s kakšnim motivom je bila katera knjiga napisana, kaj naj bi bralca zanimalo in komu je sploh namenjena. Kakšne so razlike pri načinu pisanja besedil s podobno (tj. krščansko) vsebino nekoč in danes. Pri branju se bom najbolj osredotočal na razumevanje vsebine besedil in aktualizacijo podanih situacij v času in razmerah, ko je bilo napisano izdano. Zaradi velike možnosti postavljanja preveč subjektivnih sklepov (pri primerjanju in aktualizacij), se bom prej posvetoval in pogovoril vsaj z nekaj ljudmi ter jim razložil dano situacijo in jih povprašal za njihovo mnenje. Način, ki so ga pisci uporabili za predajo vsebine, želim primerjati s tistim, ki ga danes najdemo v knjigah s podobno vsebino. Razlike so dokaj očitne: bralec in njegove značilnosti kot na primer pred 150 leti, pristop piscev in način pisanja se kar močno razlikuje od tistega včasih. V namen raziskovalne naloge sem vključil kar nekaj knjig, ki so aktualne v današnjem času in imajo krščansko vsebino. Nekatere sem prebral že pred zamislijo o raziskovalni nalogi, kasneje pa sem zaradi potreb te raziskovalne naloge svoje znanje še razširjal s knjigami in drugim gradivom iz področja psihologije in danes popularne filozofije.

Hipoteze in pričakovanja

Pričakujem, da bom po primerjavi starejših besedil z danes aktualnejšimi iz pripadajočega področja ugotovil, da so bile napisane in natisnjene s podobnim namenom. Kljub temu bom zagotovo naletel na nekatere značilnosti, ki si bodo različne, morebiti celo med seboj nasprotni. Trudil se bom prepoznati današnje težave pri pisanju podobnih knjig, tudi v tujini, saj pri nas beremo iz tega področja večinoma prevode tujih avtorjev. Upam da zaradi tega (da so ene knjige slovenskih, druge pa tujih piscev) ne bom prišel do pomanjkljivih ali napačnih zaključkov.

Leseni križec, ali pomóu v' potrbi

Leseni križec, ali pomóu v' potrbi (Lepa povest za otroke, otróuje prijátele ino tudi za druge dorasene ludi.) je knjižica z najstarejšo letnico natisa, edina je napisana v pisavi dajničici. Knjižico je iz nemščine prevedel Anton Lah, ki je bil kaplan na štajerskem. Leta 1847, še v predmarčni dobi, je župnik Anton Lah v Limbušu za svojo župnijo ustanovil bralno društvo Družbo slovenskega branja v - Lembahi, poimenovano tudi Družba za branje slovenskih bukvic. Že kot kaplan v Radgoni je Lah leta 1835 svojim someščanom posojal knjige in vodil zapisnik izposoje. Za novoustanovljeno društvo v Limbušu je sestavil posebna pravila delovanja, ki predstavljajo enega najstarejših knjižničnih pravilnikov na Slovenskem. Zgodba, ki se v knjigi odvija, je zelo lahko razumljiva in ne zahteva

Slika 1: Leseni križec

poglobljenega branja. Napisana je na 94 straneh in ima nekaj več kot 9000 besed.

Namen (prevoda) knjige je spoznati dobro prakso navadnih vernikov, ki zaupajo v Boga, in to v slovenskem jeziku. Prikazuje moč svetega križa in njegove moči proti nesreči v življenju. V zgodbi družina v stiski zaradi zaupanja v Boga pride do čudeža in do materialnih dobrin, s katerimi si lajšajo življenje, polno trpljenja. Zavedajo se, da najpomembnejše ni materialno, kar je aktualno danes (po 184 letih) in bo zmeraj.

Jezik, v katerem je knjiga, ni sedanji slovenski knjižni jezik, veliko bolj je podoben vzhodnoštajerskemu pogovornemu jeziku, saj je bil prevajalec iz okolice Radgone. Uporabljena je pisava dajničica, v kateri se uporabljajo posebni znaki, danes jih zapisujemo še drugače. Za današnji »š« so v bohoričici uporabljali »ſ«, v dajničici pa samo en znak »8«. Namesto »ž« je v knjigi napisan znak »x«, v bohoričici so ga zapisovali »sh«, kjer moramo spet uporabiti dva znaka za en glas. Današnji »č« je zapisan kot »u«, znan tudi kot »zh«. V dajničici je bil v nekem obdobju v uporabi tudi znak »η«, kar danes napišemo kar »nj«. Vendar v letu 1835, ko je bila knjiga natisnjena, to ni bilo več v navadi. Zaradi tesne povezanosti pisave dajničice z govorico prebivalcev vzhodne Štajerske, se je tudi glas »ü«, ki se na tem območju pogosto uporablja, zapisoval na poseben način »ú«. Pred vsebino je na začetku knjižice ob predgovoru prevajalca tudi razlaga za nekatere od teh posebnosti, kako izrekati »novo-navadne púktave«, ki vsebuje tudi primere besed, v katerih se uporabljajo. Pisatelj je napisal tudi neke vrste opravičilo zaradi slabe, pogovorne slovenščine, ki jo je uporabil v knjigi. Napisal je tudi, da ve, da na tem svetu celó ni nič popolnega.

Sklepamo lahko, da so se nekatere besede spremenile tudi zaradi zapisa glasu (šumevcah) z več črkami, ki se lahko izrečejo tudi samostojno (npr. nise, kar bi danes napisali kot nihče; š in č sta se v bolj priznani pisavi bohoričici zapisala kot kombinacija »h-ja« in druge črke). Izredno veliko sprememb sem opazil pri samoglasnikih v isti besedi nekoč in danes. Danes je v besedah, v knjižnem jeziku, veliko manj samoglasnikov, kot jih je bilo včasih (19. stoletje), čeprav nekateri nekatere še vedno izgovarjajo/mo. Najpogostejši so tisti pred glasom »r«, na primer: verlo-vrlo, erdeče-rdeče, terplénje-trpljenje, serce-srce, obrniti-obrniti idr. Opazil pa

sem tudi nekatere druge spremembe samoglasnikov: rekala-rekla, pergodenje-prigoda. V knjigi je za besedo »in« uporabljen znan starinski izraz »ino«, še večkrat pa je napisano kar »no«, ki je v uporabi tudi pod pomenom »kot«. Ta beseda (no) je še danes, predvsem pri starejših ljudeh, na nekaterih območjih pogosto v uporabi med pogovorom (tudi v Kočkem Vrhu in Kraljevcih, od koder imam knjigo). Smiselne povezave, kdaj je uporabljena beseda »no« in kdaj »ino«, nisem našel.

Lurška Božja pot

V knjigi Lurška Božja pot iz leta 1886, ki jo je po svojem dnevniku napisal duhovnik dr. Ivan Križanič, je predstavljeno tradicionalno romanje iz okolice Maribora do Lurda. Knjigo je zelo zanimivo brati zaradi za danes nenavadne rabe nekaterih sklonov. Opisanih je cela vrsta dogodivščin: od tistih v romarskih cerkvah, v gostiščih,

Slika 2: Lurd

pogovorih z ljudmi, katerih jezik je pač zelo drugačen od našega. Ker je pisatelj romal v skupini romarjev z vlakom, je veliko opazoval tudi naravo; podrobno je opisana lepa hribovita pokrajina Tirolske ter ravnine okrog Lyona v Franciji.

Ker so nekatere značilnosti drugačne od tistih doma, jih je pisec opisal, poskušal pa je najti tudi logične vzroke za drugačne navade. Za bralce, ki niso veliko potovali in so natančno poznali le svoj okoliš svojega kraja, so bile spremembe toliko izrazitejše, kot jih doživlja človek v sedanjih časih, ko je vse globalizirano. Na veliko opaznih značilnosti pokrajine (npr. avstrijske Tirolske), najbolj vpliva reliefna razgibanost in posledično mnoga težko dostopna področja. Prebivalce je najbolj povezala železniška proga, ki poteka tako visoko »kot bi se po Pohorski Veliki kapli vozili«. Ogromno takih primerjav pisatelj uporablja, da bi s tem približal znamenitosti in razsežnosti naravnih znamenitosti ali družbenih običajev nevednim bralcem. Knjiga ni zanimiva samo, ker je stara 132 let, temveč je vsebina lahko tudi danes nadvse koristna in poučna. Veliko bolje jo lahko razume bralec, ki pozna vsaj osnove krščanstva ter navad o romanjih, saj ima knjiga navsezadnje versko vsebino. V knjigi so molitve za posebne trenutke, kratke pesmi o Mariji in katerem drugem svetniku, ki so plod pisateljevega globokega doživljanja svetih, romarskih krajev. Ne manjka tudi navadnega besedila z rimami in zamenjanim besednim redom npr.: »Ljubo sonce, kaj pomeni prijazni tvoj obraz? Mi prineseš mar veseli glas?«, s katerim je branje bolj polno doživeto. Med vsebino je podanih tudi nekaj praktičnih nasvetov za bralce, če bodo kdaj poromali v »Lourdes«. Zelo natančno je opisana votlina prikazovanja, kjer so bili romarji 15. avgusta, na Veliki šmaren, Marijino vnebovzetje ali »Veliko gospojnico«. »V mogočni cerkvi, ki je bila zgrajena na mestu prikazovanja in so jo zgradili na Marijino prošnjo v enem od prikazovanj, so duhovniki od polnoči pa vse do poznega popoldneva, eden za drugim, obhajali svete maše. Zaradi tolikšne gneče niso zvonili niti pri povzdigovanju, saj bi bil hrup sicer neznosen. K

Mariji v Lurd prihajajo najrazličnejši ljudje: mestni gospodje, kmetje in tudi berači. Vsak ima v življenju težave, večje in manjše, ki jih lahko hitreje in uspešneje rešimo tako, da jih zaupamo naši nebeški materi, da posreduje za nas. Eno najlepših doživetij je ravno tisto, ko se vsi, ne glede na družbeni položaj, ponižamo pred največjim Bogom in ga prosimo notranjega miru,« pravi pisatelj dr. Ivan Križanič.

Aktualizacija

Način, ki so ga pisci uporabili za predajo vsebine, želim primerjati s tistim, ki ga danes najdemo v knjigah s podobno vsebino. Razlike so dokaj očitne: bralec in njegove značilnosti kot na primer pred 150 leti, pristop piscev in način pisanja se kar močno razlikuje od tistega včasih. Zagotovo največji faktor predstavlja razlika v bralcu: živimo v drugačni družbi, v drugi dobi; razmišljamo nekoliko drugače oziroma lažje sklepamo na podlagi drugih znanj, ki jih včasih niso imeli. V naslednjih odstavkih bom predstavil moj pogled na današnjega bralca, kot ga vidim sam. Mnenje sem si ustvaril na podlagi prebranih knjig o pojmovanju in razumevanju družbe, v kateri živimo – in življenja v njej (npr. knjige A. Grūna, C. S. Lewisa, S. Arterburna, F. Stoekerja, M. Yorkeya, Jordana B. Petersona).

Pred nadaljevanjem moram definirati to »družbo«. Jaz si to razlagam kot globalno človeštvo 21. stoletja. Seveda ne živimo skupaj z vsemi ljudmi vendar je družba sama, zaradi svetovnega spleta, skupnega gospodarstva in nasploh cel svet je globaliziran, dovolj enotna, da jo tako pojmuje. Zaradi medijev in drugih dejavnikov cel svet oziroma trenutno živeči ljudje razumejo in gledajo na stvari podobno. Ustvarijo si mnenje na podlagi predhodnih izkušenj, ki so, v večji ali manjši meri, iste tistim drugim ljudi. Na srečo še vedno obstajajo razlike in kulture, ki nas v vse svetovnem potrošništvu ločijo od povprečnosti. Ker smo vsi pristni in enkratni, ne smemo vseh vreči v isti koš. Povprečen zato ni nihče ali kvečjemu eden. Današnja družba je tudi okolje ljudi, s katerimi živimo, naši bližnji. Nekatere lastnosti povzamemo iz okolja, hkrati smo del skupine in tako sooblikujemo skupino, kot je vidna navzven.

Pogosto se danes srečujemo s »pomanjkanjem časa«, marsikdo se zaradi občutka, da so kot kapljica vode v oceanu, počuti nepomembne. Vzrok je lahko premajhna povezanost z svojo ozko družbo, družino in najožjimi prijatelji. Saj bi bili drugače vsaj med temi zaželeni. Vse večji delež vpliva imajo tudi spletna družbena omrežja: ta zahtevajo, da je posameznik neprestano povezan, ažuren z vsem pomembnim in nepomembnim. Danes imamo na razpolago veliko preveč podatkov, da bi sploh lahko izločili za nas manj ali nepomembne (posledica je velik porast »neresnic«, ki se širijo zelo hitro).

Problem predstavlja tudi potrošniška »permisivna vzgoja«. Načelo take, zgrešene vzgoje je: »delaj kar ti je všeč in nič drugega; četudi je tisto drugo očitno koristnejše zate«. Otrok prevzame vodenje, starši mu popuščajo, ker tako ustvarjajo na videz demokratično vzdušje. Zelo veliko je pojasnjevanja, argumentov in pregovarjanja. Otroka se sprašuje tudi stvari, ki so jasne in niso v njihovi pristojnosti. Tovrstna vzgoja je tavanje v megli brez opornih točk. Otroci so zahtevni, nimajo občutka za potrebe drugih, nezahtevni so do sebe, zahtevajo 'preveč' prostora znotraj družine. Prepogosto rečejo 'ne' drugim in 'da' sebi. Taki otroci pogosto nimajo občutka do meja drugih (posledica so agresija, kriminal in droga) in celo do sebe (posledica je žal lahko tudi samomor). Permisivna vzgoja, ki so jo začeli zagovarjati

nekateri strokovnjaki, dobiva sadove: življenje je tisto, ki kaže na to, da taka vzgoja ni primerna. Smisel vzgoje je priprava na življenje: da otrok postane samostojna in odgovorna oseba (da je sposoben reševati svoje življenjske naloge).

Danes aktualna literatura s podobno vsebino, kot stare knjige, ki sem jih proučeval je napisana veliko bolj osebno. Vsebuje pa tudi pretežno veliko strokovnega izrazoslovja (krščanskega), kar lahko v tem neukemu bralcu predstavlja težavo že s samim razumevanjem vsebine. V časih pred 140 leti je bilo krščanstvo veliko bolj ljudsko, povezano z vsakdanjimi opravili in vsakdanjikom. Krščanske knjige 21. stoletja so po mojem opažanju napisane tako, da se bralcu zdi, da je knjiga napisana njemu samemu. To pisci dosežejo s prvoosebnim pripovedovanjem in pisanjem lastne izkušnje, pišejo svojo življenjsko zgodbo, spreobrnitev ali pa pišejo kar filozofsko teološke razlage (npr. Paul Hattaway, Nebeški človek ali Joseph Fabelle, Cena, ki sem jo plačal). V dokazovanju svojega prav pogosto začnejo pri začetku, vse želijo dokazati (C. S. Lewis, Zakaj Bog), izhajajo le iz tega, kar je neizpodbitno resnično in na trdnih temeljih zgradijo bogata spoznanja.

Mislim si, da je dilema danes aktualnih pisateljev lahko ali pisati pristno ali ljudsko. Kot ljudsko mislim tisto, kar vsi že vedo, je splošno znano, le malo lepše izoblikovano in napisano z izbranimi besedami. Ljudsko je povprečno, napisano tako, da bodo vsi razumeli, z malo osebnimi pričevanji in lastnimi ugotovitvami, ljudsko je tudi zastarelo. Iz teh (in še katerih drugih) vzrokov dandanes avtorji pišejo največkrat zelo osebno. Vsebina se bralca zelo globoko dotakne, ga presune ob kakšnem novem spoznanju, na katerega ga je avtor besedila morda le opomnil, bralec pa je do zaključka prišel sam, glede na opažanja v lastnem življenju. To razpotje je tako veliko, da se včasih zgodi, da ne izrazimo točno tistega, v kar smo prepričani ampak malo popustimo, naredimo kompromis nekje med našim dejanskim mnenjem in družbeno sprejemljivim, ljudskim. Če bralec pozorno bere neko domišljeno napisano delo, bo lahko, če je le to dodelano napisano, pristno razumel bo vključil lastno izkustvo in takoj postane vsebina (vsaj iz bralčeve perspektive) veliko bolj ljudska, kot se je zdelo na prvi pogled.

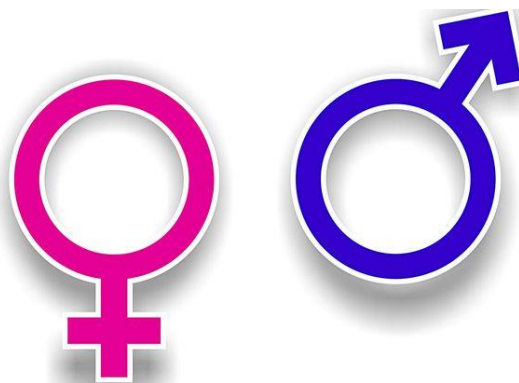
Ena izmed (za posameznika) najpomembnejših oblik družbe je primarna, biološka družina. Je tudi najosnovnejši element naroda, kulture in družbe kot celote. Žal ni vsak rojen in ne more odrasčati v svoji družini ali v veliko primerih ne v celi biološki družini, ki jo predstavljata oba biološka starša in vsi bratje in sestre. Vse večji delež živi le z enim od bioloških staršev, ki ne more nadomestiti izgube. Marsikdaj oče zapusti družino, kar neposredno predstavlja velik stres in izgubo zaradi čustvene navezanosti. Taka izguba pa ima na otroka, še hujši vpliv: nima več pristnega očeta, biološkega očeta, ki bi te spremljal in v tvojem življenju predstavljal vlogo očeta. Vloga očeta se zaradi tega v praksi zelo spreminja, saj je očetovstvo kot poslanstvo vse bolj zamegljeno. Vse skupaj se stopnjuje, ker ko/če nisi imel pravega očeta, ki pozna svoje poslanstvo in ga spolnjuje, boš to vlogo sam igral veliko težje. Vloga očeta je, da svojim otrokom predstavlja moškega v zakonu, do otrok ni materinski temveč očetovski (kar ne pomeni, da izvaja fizične kazni). Zgled je še toliko bolj pomemben za njegove sinove, saj bodo najverjetneje nekoč sami v vlogi očeta.

Velik problem v družbi je tudi mlačnost ali nepristnost. Velikokrat ljudje hlinimo, da do neke teme nimamo svojega mnenja. Če je tako, je to velik problem, saj bi morali o aktualnih temah

razmišljati in si o njih ustvariti lastno mnenje. Moje mnenje je, da večina sicer ima izdelana mnenja vendar si, zaradi pomanjkanja argumentov in splošne razgledanosti, lastnih ugotovitev ne upa zagovarjati oziroma jih sploh izraziti. Še posebej izrazito je to takrat, ko mnenje nasprotuje mnenju večine ali tvoje razmišljanje ni popolnoma sprejemljivo v družbi. Manjši delež ljudi pa predstavljajo skrajneži, ki bodo svoje mnenje, ki je pogosto zelo različno od razmišljanja večine (povprečnih), zagovarjali v vseh primerih. Opažena so predvsem dejanja, ki nasprotujejo »skrajnežem v drugo smer«. Po mojem mnenju je takšen človek, če se o stvareh iskreno sprašuje in jim pride do dna, veliko boljša osebnost kot tak, ki velja za povprečneža. To kaže, da nima niti lastne volje!

Ker dandanes torej marsikdo nima pristne izkušnje s svojim biološkim očetom, bi bilo dobro, da bi v njegovem življenju vlogo očeta predstavljal nekdo drug. Ta je lahko stric, dedek ali kateri drug moški, ki je čimbolj povezan z družino ter v skupnosti zares predstavlja očeta. S tem bi še vedno imel predstavo o »dobrem očetu«; o vlogi, ki jo predstavlja oče v družini. Ker pa se to, da očetovo vlogo prevzame nekdo tretji, ne zgodi prav pogosto, se današnja družba sooča s stanjem, v katerem očeta sploh ni v bližini. To pride najbolj do izraza v času odraščanja in osamosvojitve, ko ni več jasno, katere so očetove oziroma moške naloge ter dolžnosti. Človek skoraj vedno išče družbo, ki bi ga izpopolnila - tj. partnerja, s katerim bo živel. Ko tako išče ta, ki nima popolne predstave o moški vlogi v zakonu in družini, se zgodi, da iskalec zasede žensko vlogo (za razliko od očetovstva je prav odlično spoznal vlogo matere) in se z njo poponoma poistoveti. Vidi se v predstavljanju ženske vloge in zato njegov partner postane moški. To je eden izmed najpogostejših vzrokov za pojav homoseksualnosti v današnji družbi. Do tega pojava lahko pride popolnoma nezavedno in skoraj v ničemer za to ni kriviti posameznika. Nenamerno se pogosto zgodi (tudi zaradi permisivne vzgoje – vzgaja ga le ženski lik), da se ta oseba zdi sama sebi najpomembnejša, začne se »metati ven« in tako izstopa. Družba take, ki izstopajo največkrat izloči in jih ne sprejema, kar je v primeru homoseksualnosti privedlo le do še hujših ekstremov. Ti ekstremisti bi potem za svoje somišljenike radi izbrili »enakost«, kot se izrazijo: spreminjali bi definicijo družine, zakone na področju starševstva in posvojitve, ustanavljali bi nove spole (in tudi druge nesmisle – po naravni poti je to neuresničljivo). Družba tako danes pokopava sama sebe, tone samo navzdol; pomembna je le še gospodarska uspešnost, izumira zdrav razum in morala, ki temelji na načelih narave.

Slika 3: spol?

Moje mnenje o »istospolno usmerjenim« dati enake možnosti kot ostalim, je dokaj ostro. Sem proti temu, da lahko imajo otroka, saj po naravni poti med sabo ne morejo spočeti otroka in zato do njega niso upravičeni, zato ga ne morejo niti posvojiti. Družba s samo istospolno usmerjenimi ne more obstati, nimajo potomcev. Tako usmerjenost odobravati ne pomeni nič dobrega, pomeni zavestno vzpodbujati razpad in izumrtje človeške vrste (še prej pa propad kulture). Ne obsojam istospolno usmerjenih, različnost njihove spolne usmeritve je njihova težava. Sem pa strogo proti zahtevah, ki jih imajo organizacije s takimi člani, saj bi bili z »enakimi možnostmi« enaki drugim; oni pa to ne bi radi bili, želijo izstopati, biti drugačni.

Pogled iz perspektive filozofa

V današnjem času je največji izziv filozofije in tudi teologije vprašanje resnice; in to dokončne ali prave resnice, tisto kar drži. Vodilna misel tj. recimo sodobna filozofija, ki po eni strani poudarja, da so vsa naša spoznanja vedno delna, začasna, velikokrat umeščena v nek kulturni ali duhovni prostor, da jih velikokrat vodijo predsodki, pozitivni ali negativni, ki se jih je treba zavedati. Nikoli ne moremo iz svoje kože in svojega časa in trenutka v katerem smo (in s tem tudi neke določene omejenosti), ampak kljub temu vedno težimo naprej. Namreč tista krilatica, ki jo tolikokrat slišimo, o večih resnicah je zelo krivična oz. zelo zavajajoča in nevarna, lahko pripelje do tega, da bodo ljudje rekli »ja saj je tak vse glih«, vsegliharstvo kot rečemo, je ravno posledica in to politično komu tudi ustreza (da je vse enakovredno, vse enako in se nima smisla niti truditi).

Če bi bilo vse enako res, potem bi bilo tudi vse enako prav, potem lahko ukinemo vse inštitute znanosti pa tudi vsa naša sodišča, kajti ona so tista, ki so ravno zato tukaj, da rečejo ja nima vsak po svoje prav, samo eden ima, drugi pa nimajo prav. Skratka naša kultura še vedno temelji na temeljnem zaupanju, da ni vse enako res in da ni vse enako prav. Človek potuje, vidi delno, iz ene strani ampak pogledajte: če gresta dva proti ljubljanskemu gradu eden iz južne, drugi pa iz severne strani, vsak vidi grad malo drugače. Ljubljanski grad pa je, tudi če ga vidita vsak drugače to ne pomeni, da ga ni. Če prideta skupaj lahko ugotovita, da sta imela vsak po svoje prav, tisto kar pa je najbolj prav, je res pa je tisto nekje med nama to je grad kot takšen, da obstaja. Vso spoznanje in spoznavanje ima svoj smisel samo tedaj, če ljubljanski grad res obstaja. To je prisposodba, to nikakor ne pomeni da lahko obupamo nad resnico, da lahko pristanemo na vsesplošni relativizem, da je vse enako prav in vse enako res. Gotovo so stvari ki so bolj prav kakor druge in zato se velja truditi. (dr. Anton Stres, v radijskem intervjuju na programu Ars, 13. 01. 2019 ob 17:50)

Jordan B. Peterson

»Peterson v slogu najboljših modrecev bralce povabi, da se sami podajo na intelektualna, duhovna in ideološka potovanja po številnih tematikah in področjih, ki se jih loteva. Ta strategija je v nasprotju z intuitivnimi vzgibi današnjih ljudi, zasvojenih s takojšnjo potešitvijo ideološke korektnosti in 'všečki' na družbenih medijih, toda če ima Peterson prav, nimate izgubiti ničesar, razen svoje bede.«

– Toronto Star

»Nekdo, ki ne govori samo sočutno in duhovito, ampak resno poglobljeno in kleno. ... Peterson ima resnično svetovljanski in vsestranski um, vendar se zaveda, da je treba stvari najprej prizemljiti doma, da bi lahko dojeli njihov pravi pomen. ... Poleg tega, da je zabaven, je v njem goreča iskrenost, v katero bi lahko dvomil samo najbolj okorel cinik.«

– The Spectator

Jordan B. Peterson (*1962) je odrasčal in se utrdil v ledenih goličavah severne Alberte v Kanadi. Z astronauti je raziskoval meteoritski krater v Arizoni in v prvem nadstropju svojega doma v Torontu je postavil tradicionalno obredno kolibo kanadskega plemena Kwagu'l, potem ko so ga sprejeli v svojo sredo in mu dali indijansko ime. O mitologiji je predaval odvetnikom, zdravnikom in poslovnežem, svetoval je generalnemu sekretarju OZN, svojim kliničnim pacientom je pomagal

Slika 4: Jordan B. Peterson

obvladati depresijo, obsesivno-kompulzivno motnjo, anksioznost in shizofrenijo, bil je svetovalec višjim partnerjem velikih kanadskih odvetniških družb in je ogromno predaval po Severni Ameriki in Evropi. S študenti in kolegi na Harvardu in Univerzi v Torontu je objavil več kot sto znanstvenih člankov, spremenil moderno razumevanje osebnosti, njegova knjiga Maps of Meaning: The Architecture of Belief (Zemljevidi pomena: Arhitektura verovanja) pa je revolucionarno spremenila psihologijo religije. Avtor živi v Torontu v Kanadi. www.jordanbpeterson.com

Za ene je Jordan Peterson največji intelektualec zadnjega časa, za drugega akademska različica rock zvezdnika, za tretje kontroverzni profesor. Nekaterim se zdi nevaren.

(Žiga Turk)

Jordan Peterson je, na predavanju v Ljubljani, z uvodom poudaril, da prvič predava v državi, ki je bila za »železno zaveso«. Še podkrepil ga je s spoznanjem, da je ob sprehodu po prestolnici dan prej opazil sledi tistega »krutega preteklega obdobja«, ki ga po njegovem izpričuje spomenik na Trgu republike s svojo »brutalno estetiko«. Od tu verjetno njegova odločitev, da v Ljubljani predstavi razvoj in ustroj svojega Weltanschauunga skozi temo, ki se ji je posvečal konec osemdesetih in v devetdesetih letih: totalitarizmi 20. stoletja. Svoja dognanja o njih je sicer zapisal v knjigi z naslovom Zemljevidi smisla (Maps of Meaning), ki je izšla leta 1999.

V nadaljevanju je pojasnil, da se je tej temi posvečal dolgo in poglobljeno, saj je hotel doumeti, kako so si ljudje, ki so živeli v teh režimih, lahko zatiskali oči pred zločinskim dogajanjem v njihovi državi ali pri njem celo sodelovali. Takšne zločine, kot so zločini proti človeštvu, namreč vsak v sebi občuti kot absolutno zlo. Po njegovem nobena politična opredelitev ali kulturne razlike ne morejo v ljudeh preglasiti takšnih prvinskih občutij. Le ideologije lahko misel in občutja človeka »pregnetejo« tako, da postane neobčutljiv in nedojemljiv za takšne zločine, saj prelagajo vso odgovornost zanje na kolektiv. Od tu Petersonova naklonjenost (zahodnim) družbam, ki postavljajo v središče posameznika, in obenem nasprotovanje vsem (vzhodnim) družbam, ki temeljijo na kolektivu. Jordan Peterson poziva k vrnitvi v »stare čase«, v obdobje reda, ko so bile socialne, spolne in verske hierarhije samoumevne, v obdobje, ko je vsak navidezno že ob rojstvu vedel, kam sodi in kam ne.

Toda ob raziskovanju tematike, bilo je še hladnovojno obdobje, se s pojasnilom o prednostih zahodnega ustroja družbe ni povsem zadovoljil, saj je bila po njegovem takšna opredelitev še vedno le »plod prepričanja«. Z navezavo na Descartesov metodični dvom, ki ga je privedel do teze »mislim, torej sem«, se je vprašal, kaj je tista realnost, o kateri nihče ne more dvomiti. Po njegovem je to občutek bolečine, saj ga nihče, »niti nihilisti«, ne more zanikati. Druga raven, ki ga je ob premišljevanju o vzponu totalitarizmov vznemirjala, je spoznanje, da svet dojemamo v zgodbah. Ves zemljevid, s katerim osmišljamo svoja življenja, snujemo v obliki zgodb, zlasti zgodb o boju med dobrim in zlim, ki po njegovem vsebujejo tudi plasti religioznega. Vsa ta kozmična drama se odvija v posamezniku, če je pač ne »preglasi« kolektivistični sistem ali ideologije. Od tu njegov poziv poslušalcem: »V vas je veliko več, kot si mislite. Če znate to, kar je v vas, pravilno predstaviti v svetu, lahko naredite prave spremembe. Pogoji za ta proces je soočenje z vašo temno platjo, z bolečino in zlonamernostjo.«

Žiga Turk ima seveda prav z zapisom, da je Peterson »eden tistih iskrih mislecev, za katerimi se praši. In to kljub temu, da pravzaprav ne pove nič novega. Da govori stvari, ki jih že dolgo, dolgo vemo.« Tudi legitimiranje (obstoječih) hierarhij z nekakšnimi naravnimi ali božjimi zakoni je sestavni del te paradigme, le da Peterson z navezavo na mite in starodavne religiozne zgodbe kot vire v človeku »vrojene etike« in vzorcev obnašanja »izumlja« samosvojo »teologijo«, s katero opravičuje vlogo »junakov«, ki si prizadevajo prevajati (sedanji postmoderni) kaos v red.

Znanstvenik Jordan Peterson verjetno ve, da sedanji postmoderni ustroj sveta, zlasti njegova vrednotna relativizacija, ki ju v svojih nastopih ostro napada, ni le posledica »smrti boga« in nihilizma. Svoje izvore ima namreč v humanističnih in tudi v naravoslovnih znanostih, še posebej v teoriji relativnosti. Ta je pravzaprav »potrdila« fenomenološke teorije iz sredine prejšnjega stoletja o izmuzljivi naravi »resnice«, ki je vedno v očeh opazovalca. Vsi ti procesi so razrahljali temelje modernega sveta in jih spremenili v družbe z zelo krhkimi prepričanji in vrednotami. Tudi zato so se mnogi ljudje zatekli pod plašče, ki jih ponujajo kolektivne, narodne in druge identitete.

Marksist (in kristjan) Terry Eagleton z izpostavljanjem vzporednice med marksizmom in krščanstvom v njuni skrbi za razlašene premišluje, kako naprej v zagotavljanju trdnih vrednot tudi v postmodernem svetu, Peterson pa se zavzema za povrnitev zahodnih družb v nekakšno »naravno stanje«. Zdi se, da v »naravno stanje« iz obdobja pred razsvetljenstvom. Peterson nasprotuje temu razsvetljenskemu konceptu človeka kot »nepopisanega lista papirja«, saj je po njegovem takšen lahek plen ideologij. Od tu njegovo prizadevanje, da bi posameznika »osamosvojil« in opolnomočil z izpostavljanjem »kozmičnih« sestavin, menda

vtisnjenih v človeka. Zanimivo pa je, da se Peterson v razmisleku o idealnem družbenem ustroju ne sklicuje na novoveške filozofe, tudi ne na Hobbsovo »vojno vseh proti vsem«, temveč na jastoge. S predstavitvijo njihove notranje organiziranosti upravičuje človeške družbene hierarhije. Peterson sicer ni edini, ki tako ravna. Eagleton meni, da je ta »novi val – lahko bi rekli naravoistične ali biologistične – konservativne misli v svojih zamislih o preoblikovanju družbe zelo staromodni in pomeni krepak korak v preteklost, čeprav je odsev potrebe ljudi po trdnejših temeljih ... Ne nasprotujem a priori njihovim tezam, čeprav se mi zdi govorjenje o tem, da so hierarhije nekako naravne, smešno.« Opozarja, da je tudi kulturna, zlasti postmoderna levica v resnici pozabila, da smo primarno bitja iz mesa in krvi.

Petersonovo nasprotovanje spremembi člena C-16 kanadskega kazenskega zakonika, s katerim so kanadske oblasti za sovražni govor proti transspolnim ali spolno neopredeljenim osebam določile enake kazni kot za sovražni govor proti pripadnikom drugih ras, religij ali spolnih opredelitev, je pravzaprav razkrilo trk dveh svetovnonazorskih sistemov, humanističnega in biologističnega. Na eni strani Petersonovega, ki je leta 2016 s kritiko politične korektnosti vztrajal, da novih zaimkov, s katerimi naj bi naslavljali transspolne osebe, ne bo uporabljal, saj obstajata le dva biološka spola, in vseh tistih instanc, ki menijo, da so vse osebe upravičene izbrati besede, s katerimi naj bi jih naslavljali. To je, trdijo, njihova pravica, saj velja načelo, da se posameznikova svoboda konča tam, kjer se začne svoboda drugega. Skladno z njim velja še, da nihče nima pravice posegati v človekove pravice drugega, torej tudi tisti ne, ki zavračajo teorijo spolov. Če se pripadniki te skupine čutijo ogroženi, jim je večina dolžna zagotoviti varnost in pripoznanje.

Peterson meni, da je večina novodobnih spolnih ali drugih skupin le družbeni konstrukt, izmislek, povsem v nasprotju z »naravnim stanjem«. Vendar njegov odziv ni poziv k premisleku o teh vprašanjih, temveč zavzemanje za obnovitev »reda«, tistega pred pojavom škodljivih postmodernih ideologij. Ponuja nevaren recept: »Rešitev za kaos, za nepredvidljivost, je na eni strani vzpostavitev tradicionalnega reda, kjer imata moški in ženska jasno določene vloge, kjer vsak opravlja svojo vlogo in ima svojo odgovornost, na drugi strani pa neoliberalistično načelo zanesi se nase,« je v pogovoru za Mladino dejala psihologinja Metka Mencin.

Tudi v Ljubljani je bilo iz njegovih odgovorov na vprašanja gostiteljev povsem jasno, da je ključni cilj Petersonovega prizadevanja iz (postmodernega) kaosa znova zasnovati red. To počne z izpostavljanjem družbenih vlog, ki po pritičejo biološkima spoloma. Za Petersona je misel o patriarhalni tiraniji grozljiva, saj vse, kar odlikuje moške, sposobnost, pogum, sprejemanje odgovornosti in velikodušnost, predstavlja le kot voljo po moči.

V tej vlogi strogega, a dobrohotnega »očeta« Peterson blesti. Udeležence predavanja je pozval, naj nehajo za vse probleme kriviti vesolje ali družbo, si izberejo življenske cilje, se pogumno odpravijo na »odprto morje«, da bi na tej »pustolovščini« svojega življenja našli sebe in svoje mesto v svetu. Prepriča še s poudarkom, da **»sreča in zadovoljstvo ne moreta biti tisti vrednoti, ki človeka prisilita, da zjutraj vstane iz postelje. Takšne ideje so patetične! Trpljenje in bolečina sta neizogibna sestavina življenja. Če ju ne ponotranjite, se boste zlomili ob vsaki življenjski prelomnici. Na čem boste takrat utemeljevali svoja življenja?«**

Ni naključje, da kanadski profesor psihologije Paul Thagard opozarja, da je zaradi vabljivega sloga Petersonove nastope zelo težko celovito ovrednotiti, saj posega na zelo različna področja človekovega udejstvovanja. »Je tako, kot če bi skušali marmelado pribiti na oblak,«

pravi Thagard. Zato ne preseneča, da imajo celo najbolj goreči privrženci dela in lika Jordana Petersona povsem različne poglede na to, o čemer govori. To je vidno tudi iz prispevka novinarja Adama Svanella v švedskem dnevniku Svenska Dagbladet, ki se je pred Petersonovim nastopom v tej državi pogovarjal z nekaterimi izmed njegovih privržencev. Tudi denimo z Johanom Karlströmom, 41-letnim samskim in brezposelnim moškim s švedskega podeželja. Zanj je Peterson glasnik novega obdobja, ki ponuja številne možnosti za spremembe. »Politična korektnost nas je vse utesnjevala, nismo si upali povedati, kaj si zares mislimo o feminizmu ali o priseljevanju v našo državo ... Zaradi Petersona sem zelo optimističen, kar malo opijanjen ob misli, kaj vse lahko dosežemo, ko bomo pometli s starim, napačnim ustrojem družbe,« je dejal Karlström.

Svojevrsten pogled na Petersona ima Aleksander Popov, 28-letni samozaposleni oblikovalec spletnih strani. Imel je lepo mladost. »Bil sem kot kralj Midas. Česarkoli sem se dotaknil, se je spremenilo v zlato,« je pripovedoval novinarju. Sledile so hude življenjske preizkušnje, bolezen in smrt očeta, obenem se je znašel v težkih gmotnih razmerah. »Bog se me je očitno naveličal,« je dejal. Potem je »odkril« Petersona. »Mnogim, ki so se znašli v globokih vodah, tik pred utopitvijo, je pomagal. Meni z napotki za življenje. Z njim sem spoznal, da nas tragedija lahko čaka za vsakim vogalom, edino zagotovilo, da bi se človek izognil osebnemu izničenju, je v tem, da življenje naravnamo tako, kot da se je tragedija že zgodila.

Zanimivo je, da »sredinski« mediji nekako vsiljujejo misel, da se z nastopom Jordana Petersona pogloblja in utrjuje polarizacija intelektualnega prostora. Vendar je iz analize Petersonovih privržencev vidno, da ti prihajajo z obeh političnih polov, tudi z »levega«, a največji delež, morda presenetljivo, je med njimi tistih moških srednjih let, ki se opredeljujejo politično sredinsko. Od tu lahko sklepamo, da večina v Petersonu ne vidi zagovornika nobene politične agende, temveč le dobrohotnega »očeta«, ki jih bodri in jim ponuja uporabne napotke za življenje. (<https://www.druzina.si/ICD/spletnastran.nsf/clanek/v-ljubljano-prihaja-jordan-b-peterson>)

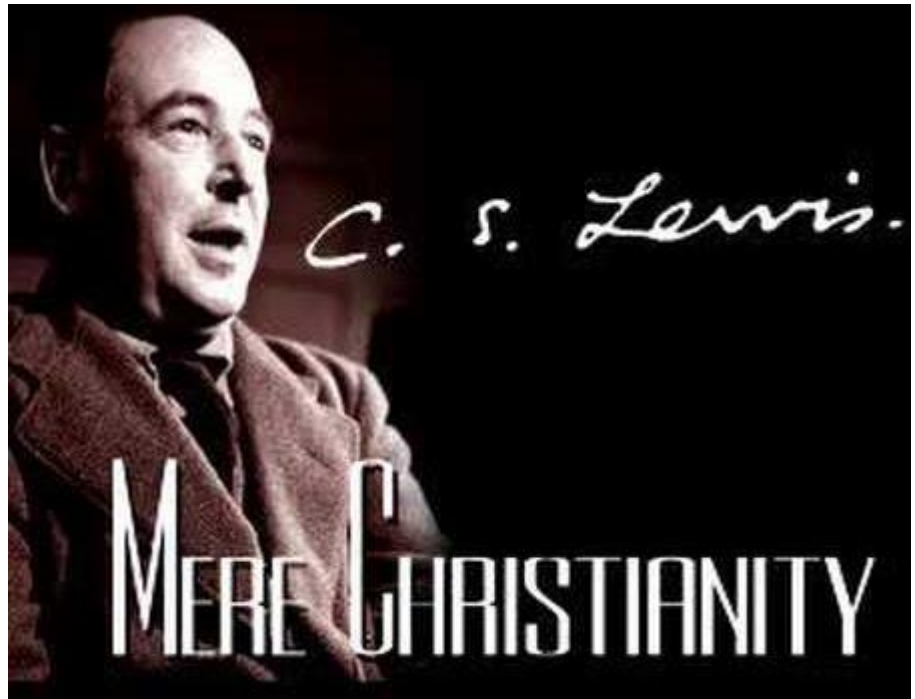
»Če vaše življenje ni, kar bi lahko bilo, poskusite govoriti resnico. Če se obupno oklepate neke ideologije ali se vdajate nihilizmu, poskusite govoriti resnico. Če se čutite šibke, zavrnjene, obupane in zmedene, poskusite govoriti resnico. V raju vsi govorijo resnico. Zato je raj.«

(Jordan B. Peterson)

Družbena odgovornost

Za splošni razvoj in napredek se je nedvomno treba najprej zavedati sebe, poznati svojo kulturo, družbo in narod, iz katere izhajamo. Zato je potrebno poznati svojo zgodovino ter se iz nje učiti koristnega. Stanje danes je zelo povezano z zgodovino, hkrati pa so današnji časi kar precej drugačni. Da se lahko dobro vživimo v doživljanje drugih moramo razumeti kako posamezniki razmišljajo in dojemajo stvari okoli njih. To sem storil tako, da sem prebral kar nekaj knjig o sodobni psihologiji, teologiji, filozofiji in pogostih težavah, s katerimi se ljudje danes pogosto srečujejo. Prebral sem jih z velikim zanimanjem in vsebino sproti kritično presojal ter si ob tem ustvaril trdno lastno mnenje, ki ne stoji v zraku, temveč ima logične izpeljave iz golih dejstev.

Sem mnenja, da bi tako moralo storiti čim več ljudi (se poglobiti v določene stvari in imeti lastno mnenje), saj bi s tem družba zelo zrasla in napredovala v morali ter bolje delovala.

Slika 5: C. S. Lewis

Viri

P. Viktor Kopatin D. J., Apostolstvo mož in fantov, 1931, Domžale, Misijonske tiskarne

Dr. Jožef Lesar, Apostoli Gospodovi, 1924, Prevalje, Družba sv. Mohorja

J. M. Seigerschmied, Pamet in Vera, 1907, Celovec, Družba sv. Mohorja

Dr. Ivan Križanič, Lurška Božja pot, 1886, Maribor, tiskarne sv. Cirila

Fr. Jaroslav, Dr. Ignacij Knoblehar, apostolski provikar v osrednji Afriki, 1881, Celovec, Družba sv. Mohorja

P. Florentin Horvat, Franc Pirec Oče umne sadjereje na Kranjskem in apostolski misijonar med Indijani v severni Ameriki, 1887, Celovec, Družba sv. Mohorja

Dr. Andrej Karlin, V Kelmorajn potopisne črtice s slikami, 1903, Celovec, Družba sv. Mohorja

Dr. Anton Medved, Knezoškof lavantinski Anton Martin Slomšek, 1900, Celovec, Družba sv. Mohorja

Franc Rihar, Marija v zarji slave; Pregled zgodovine Marijinega češčenja, 1909, Celovec, Družba sv. Mohorja

Sveti Alfonz Marija Liguorski, dr. Andrej Karlin, Priprava na smet ali preišljevanje verskih resnic, 1900, Celovec, Družba sv. Mohorja

Patrick M. Arnold, Männliche Spirtualität. Der Weg zur Stärke, München 1991

Misijonski koledar za leto 1927, 1926, Domžale, Družba sv. Vinc. Pavelskega

Anton Lah, Leseni krixec, ali pomóu v' potrbi Lepa povest za otroke, otróuje prijátele ino tudi za druge dorašene ludi. , 1835, v Radgoni, v Alojz Wajcingerovem knigiši, natisk ino papir is Andreja Lajkamove natiskavnice ino papirnice v Gradzi

<https://www.mladina.si/188344/je-jordan-peterson-pravi-filozof-za-vas/>

<https://www.druzina.si/ICD/spletnastran.nsf/clanek/v-ljubljano-prihaja-jordan-b-peterson>

C. S. Lewis, Zakaj Bog (Mere Christianity), 1992, Ljubljana, Ganeš

Stephen Arterburn, Fred Stoeker in Mike Yorkey, Moški boj (Every young man's battle), 2015, Družina d. o. o.

Anselm Grün, Boj in ljubezen (Kämpfen und Lieben), 2013, Celjska Mohorjeva družba